

բանութեան և բարարոտութեան կրօնն: Թուրք խոճաներ այժմ՝ կը տարածեն մահմեդականութիւնը՝ հոս ալ անասնելի բանութեան ներքեւ անարգելով քրիստոնէութիւնը:

Խօսելով սոյն վիճակին ներկայ կացութեան վրայ՝ բնաւ փոփոխութիւն մը չէ կրած այն կրօնական ազատութեան տեսակէտով, միշտ նոյն բանութիւնով յառաջ կը մղուին և կը ճնշեն թշուառ խեղճ ժողովուրդը, Չեր Բարձր Սրբազնութեան ջանից հակառակ՝ վիլայէթներու քիմին տակ իսկ կրօնական ազատութիւնը չ'յարգուիր. ո՛ր կմնայ կեդրոնէ հեռու գաւառներու, ի միջի ալլոց Աղլընի նման բարարոտ գաւառակի մը համար, Անհնարին է գրեթէ 13 գիւղի այս հայ ժողովրդին վերստանալ իրենց կրօնի ազատութիւնը, քանի որ սպառնալիքներն ու սուրն անոնց գլխուն վերեւ է և տպագայն մութ, մշուշապատ և քանի որ առաջնորդարանն (Արաբկիր) չքեալ և թշուառ կացութեան ենթարկուած է ու ձայնը չը լսուի Աֆնայ կառավարութեան առջև:

«Ճգնաժամը տեւական չէ», այո՛, սակայն այս անտանելի կացութիւնը կը տեւէ ահա, որ աւելի քան չորս ամիս եղաւ, և քանի ժամանակն անցնի՝ այնքան կը գծուարանայ այս նեղութեան գարմանն:

Կէփիկ 80 տուն զուտ հայ բնակիչ ունի՝ Արաբկերէն մէկ ժամ հեռաւորութեամբ դէպի հիւսիս արեւմուտք. աշխատասէր երկրագործներ, որոց աշխատութեամբ կը լեցուէր Արաբկերի շուկան ամէն տեսակ բանջարեղէններով, Բիւրդ հրոսակապետ Պաթալ աղա իր թուրք և քիւրդ զինեալներով կարշաւէ այս գիւղին վրայ և աւարի կուտայ ամէն ինչ, տուններն կայրէ և բոլորովին մոխրի կը վերածէ. 18 տուն միայն ազատած է հրդեհին լափիչ բոցերէն: Միայրակ և խեղճուկ տուններ, ժողովուրդն բոլորովին յուսահատ կառավարութեան օգնութենէն՝ կը քաշուի գետնեղբքն, պարտեզներու և այգիներու մէջ թփերու տակ ապաստանելով, Այսպէս օրերով մերկ, բոկոտն, անսուաղ գետին եզերքն բուսած ջրխօտերով կերակրուելէ ետքը վերջապէս Պաթալ աղայի անօրէն ճիրաններուն զոհ կերթայ. — Բազաք (Արաբկեր) ապաստանելու համար լրարներ հայ կանանց օձիքը ձեռք կը ձգեն և խարդախութեամբ կրմնաւան ժողովրդին եղած վայրերն, Ժուրը կը հաղորդեն թուրք գիւղացիք, և քիւրդերը կը հասնեն թշուառներուն վրայ, կարկտի պէս գնդակ կը տեղացնեն թշնամիք, փախուստ կու-

տան շատեր և կապաստանեն քարանձաւներն՝ ապրեցրնելով զիրենք և ընտանիքնին: Քանի մ' օր վերջ լուր կը տրուի Աղլընի գաւառակին մէջ գտնուող Աէյեարի գնդին, որ առաջնորդութեամբ ճուճուկ կենցիկներու Կէփիկ կը հասնի և Խաղվա ագարակին շուրջը քարերու տակ, ձորերու մէջ, մացառներու տակ դիակներն կը փռեն թշուառ Կէփիկցիներուն:

Թշուառ մնացորդներն հիմա սոսկալի չքաւորութեան մէջ խոնուած են անգուռ, անփեղկ այգ մի քանի տուններու մէջ չոր գետին. կրակ չունին, ծրագնին մարեցաւ, Կանայք բոկոտն, ողորմելի՛ այն փափկասուն հարսունք և մանկամարդք կը գեգերին այս դին այն դին, օրապահիկ պատառ մը չոր հաց մուրալով. աղքատ և թշուառ հայերն ոչինչ ունին ընելու, ոչինչ ունին տալու. Թուրքերն ալ, աւերիչ և սպանիչ ձեռքերն՝ անողորմ և անգութ, դռներն կը փակեն այս թշուառաց ռաղխումին, շատ անգամ ալ ծեծելով կը հալածեն գիւղէն կամ թաղէն. ո՞վ անգթութիւն... Աստուած իմի դեռ պիտի լուսն...:

Ամպարկայ 60 տուն հայ բոլորովին մոխիր դարձուցին հոս ալ, որ Արաբկերէն '1/2 ժամ է, Արաբկերու պէս բնաջինջ եղաւ բոլոր ժողովուրդն: 75 հոգի սպանուեցան, շատ կին, հարս, աղջիկ, առեւանգեցին և սոսկալի չարակամութիւնք ի գործ դրին հոս, զորս մի առ մի թուել ալ գրիչնիս չըկնար յառաջ երթալ. աւերում, քանդում, ապականութիւն, պղծութիւն՝ ալ ի՞նչ կայ պակաս, ալ ի՞նչ կուղէք. այո՛, կրօնափոխութիւն չկայ այս վերջի երկու գիւղերուն մէջ. է՛հ, փառք Աստուծոյ...:

9 փետր. 1896 թ.

ՊԵՏՏՈՆԱԿԱՆԻ.

ՔԱՂՈՒԱՅՔ Ի ԿՈՆԴԱԿԱՅ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ

Կոնստանդնուպոլիս Ժողովրդեան երկից զիւղօրէից Գողթնեաց, Թ. 826, որով շնորհեցաւ մասն ինչ նշխարաց Խ. ՄԺԲնայ Հայրապետին ընդ մասին Նոյեան Տապանի:

— Օրհնութեան յանուն պ. Գրիգորի Մեղուրինեան, Թ. 828:

— Թանուհ Մարգարիտական ընկերութեան Բազուայ թ. 829, զիտակէ հանգուցեալ Թովակիմայ Ագամեան:

— Օրհնութեան յանուն Ժառանգաց հանգուցեալ Գրիգոր Աղայի Թումայեան Բազուցեալ, թ. 836:

— Հաստատութեան Հոգաբարձութեան Թեմական Դպրանոցին Շուշու, թ. 838:

— Թանուհ Ամեն. Պատրիարքին Պօլսոյ, թ. 844, որով վաւերական համարի պսակ կարնիցի Եակովբայ Մուրատեան:

— Հաստատութեան Հոգաբարձութեան Եկեղ. Ժխակ. դպրոցին Զրկինեաց ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Տփղեաց, թ. 862:

— Թանուհ Գեր. Առաջնորդին Տփղեաց թ. 863, որով թոյլատրեցաւ բանալ զբազարան — ընթերցարան վասն հոգեւորականաց տեղւոյն:

— Թանուհ Երեցփոխանի ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ Ալէքսանդրապօլ քաղաքի թ. 867, որով հրամայի տալ 1500 ռ. Հոգաբարձութեան դպրոցաց տեղւոյն:

— Թանուհ Հոգաբարձութեան աղքատանոցին Ալէքսանդրապօլս թ. 868, որով հրամայի տալ փոխարինարար 2000 ռուբլի հոգաբարձութեան դպրոցաց տեղւոյն:

— Օրհնութեան յանուն Ժողովրդոց կարս քաղաքի թ. 883, որով յատկացուցանէ զարդիւնս նոր շինութեան և կրպակաց բարեզարդութեան եկեղեցեաց և կրթութեան հայ մանկուոյն:

— Թանուհ Տ. Եակովբ քահանայի կարս քաղաքի թ. 884, որով շնորհի նմա իրաւունս կրելոյ զկամիլաւկայ կոչեցեալ գլխարկն:

— Թանուհ Սինօղի Ս. Էջմիածնի թ. 896, որով պատուիրի հոգալ զպատրաստութեանց օրհնութեան Ս. Միւռնի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ — ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ.

1. Վնատեալի թողոքն ու հաւատը . Գ. Վ. . 297
2. Հաքեշների իբրեւ մի հին Արեւելեան եկեղեցու, ընդերք գծերը եւ ազգային առանձնաշատկութիւնը: 299
3. Դաղափարականութեան վերածնութիւնը . . 502
4. Եպիսկոպոս Զրոնիդոս . . Գ. Վ. . 227

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ — ՊԵՏԱԿԱՆ.

5. Մի կարեւոր գիտ. ս. Էջմիածնի մատենադարանում. Գր. Խալաթեանց . 544
6. Մի հատուած Մովսէս Խորենացու պատմութիւնից Գ. Վ. . 547
7. Զմբութ պառաւն, ուր մէկ ու մար տղան . . 520

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.

8. Արդի դաստիարակութեան վերաբերեալ խորհրդածութիւններ Ս. Յ. . 324
6. ՄԱՐԱՆՈՒՐԺ 282

ԱԶԳԱՅԻՆ.

10. Մեր կենացի ուղեցոյցը . . Գ. Վ. . 525
 11. Եպիսկոպոս ԶԱՅԱՏԱՆԵԱՅ 528
- Մայր Աթոռ
- ՏԱՅԿԱՆՏԵՔ
- Ա) Վանի աղէտը.
- Բ) Տեղեկագիր Աղնի գաւառակին:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆՔ.

- ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.
- ՅԱՆԻՆՈՒԾ.
- Անանիա Երեւանցի Դ.
- ՄԱՏԵՆԱՌՕՍՈՒԹԻՒՆ.
- ՅԱՅԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ:

Ն Կ Ա Տ Ո Ղ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Տեղի օղութեան և պատմական նիւթի շատութեան պատճառով Արարատի նախորդ համարում խոստացուած վկայարանութիւնը մնաց օգոստոս ամսին:—Այդ համարում կոպագրուի նաեւ մեր պատասխանը Բաղմալէպի յուլիս Թ. ին կից հրատարակուած մի շատ ընդարձակ յօդուածի, Շիրակացի ստորագրութեամբ, որ վերաբերում է մեր ապրիլ թուով Բնութեան խնդրի մասին գրածներին:—

